

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/wystawy-w-regionie/wystawy-w-regionie-do-w/190423,Zbrodnia-Katynska-1940.html>

04.05.2024, 16:18

Zbrodnia Katyńska 1940

Wystawa elementarna przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Krakowie. Prezentuje najważniejsze fakty i wydarzenia związane ze Zbrodnią Katyńską. Na poszczególnych panelach wystawy omówiono genezę Zbrodni Katyńskiej, charakterystykę obozów i więzień NKWD, wydanie w dniu 5 marca 1940 r. decyzji o wymordowaniu ponad 14,7 tys. polskich jeńców z Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa oraz 11 tys. polskich więźniów ze wschodnich terytoriów II Rzeczypospolitej, a także mechanizm przeprowadzenia na nich mord. Na kolejnych planszach przedstawiono portret katów odpowiedzialnych za przygotowanie oraz przeprowadzenie operacji. Duża część wystawy skupia się na historii odkrywania zbrodni i przywracaniu o niej pamięci. Przedstawione są okoliczności poszukiwania zaginionych, prowadzone od momentu zawarcia 30 lipca 1941 r. polsko-sowieckiego układu i rozpoczęcia tworzenia przez gen. Władysława Andersa Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR po ujawnienie Zbrodni, ekshumacje w Katyniu w 1943 r. oraz kłamstwo katyńskie, w którego rozpropagowanie zaangażowani byli Sowieci oraz polscy komuniści. Wystawa kończy się informacjami na temat walki o prawdę oraz utworzenia cmentarzy „katyńskich” w miejscach odnalezienia szczątków pomordowanych: Katyniu, Charkowie-Piatichatkach, Miednoje oraz Kijowie-Bykowni.

Informacje techniczne: wystawa składa się z 15 plansz roll-up formatu 100 x 200 cm do samodzielnego rozłożenia i ustawienia.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

autorzy: dr Monika Komaniecka-Lyp,
Michał Masłowski, dr Paweł Naleźniak
koncepcja graficzna serii:
Aleksandra Kaiper-Miszulowicz
opracowanie graficzne: Piotr Żyłko
recenzja merytoryczna: Katarzyna Kyc,
dr Paweł Skubisz
recenzja graficzna:
Karol Czechowicz

Na zdjęciu: Matka Boska Katyńska,
linoryt Danuty Staszewskiej
„Madonna Rozstrzelanych”

ZBRODNIA KATYŃSKA 1940 ZAGŁADA POLSKICH ELIT

Panele wystawy

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

autorzy: dr Monika Komaniecka-Lyp,
Michał Masłowski, dr Paweł Naleiniak
koncepcja graficzna serii:
Aleksandra Kalper-Miszulowicz
opracowanie graficzne: Piotr Żytko
recenzja historyczna: Katarzyna Kyc,
dr Paweł Skąbski
recenzja graficzna:
Karol Czacchowitz

Na zdjęciu: Monika Boska-Katyńska,
Iloryt Dąsawy-Świątowskiej
„Madonna Bosstrzełanych”

ZBRODZIA KATYŃSKA 1940 ZAGŁADA POLSKICH ELIT

Niemiecko-sowiecka defilada w Brześciu nad Bugiem 22 września 1939 r.
fot. P.N.

Fragm. rozkazu Naczelnego Wodza WP marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza z 17 września 1939 r. wydanego w Kutach w sprawie stosunku do wkraczającej Armii Czerwonej:

„Sowieci wkroczyli. (...) Z Sowiecami nie walczyć, tylko w razie (natarcia) z ich strony lub próby rozbrojenia naszych oddziałów”.

Spotkanie Józefa Stalina i Joachima von Ribbentropa, Moskwa, 23 sierpnia 1939 r.
fot. domena publiczna

Fragm. noty ministra spraw zagranicznych Władysława Molotowa wręczonej 17 września 1939 r. ambasadorowi RP w Moskwie Wacławowi Grzybowskiemu:

„Wojna niemiecko-polska ujawniła wewnętrzne bankructwo państwa polskiego. Rząd radziecki polecił (...) Naczelnemu Dowództwu Armii Czerwonej, aby nakazało wojskom przekroczyć granicę i wziąć pod swoją opiekę życie i mienie ludności Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi”.

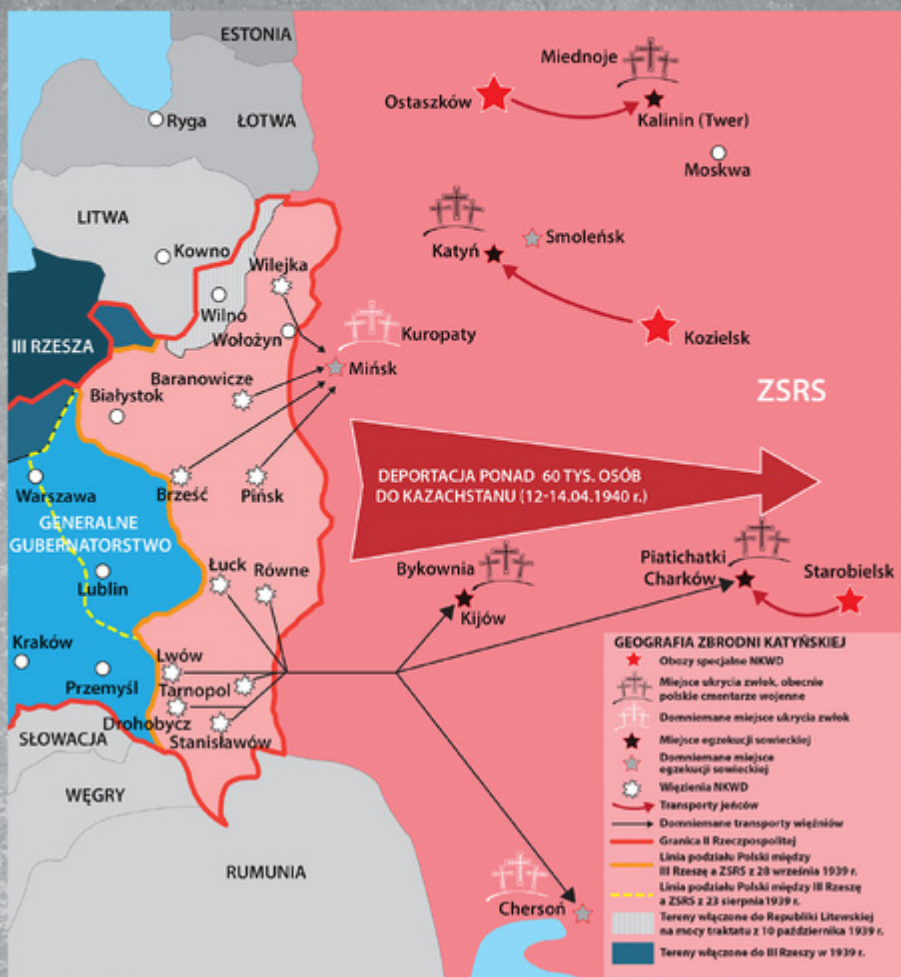
Fragm. rozkazu Naczelnego Wodza WP marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza z 17 września 1939 r. wydanego w Kutach w sprawie stosunku do wkraczającej Armii Czerwonej:

„Sowieci wkroczyli. (...) Z Sowiecami nie walczyć, tylko w razie (natarcia) z ich strony lub próby rozbrojenia naszych oddziałów”.

Mapa II Rzeczypospolitej przedstawiająca linię podziału (IV rozbiór) Polski między ZSRR i Niemcami z podpisami Józefa Stalina i Joachima von Ribbentropa
fot. domena publiczna

WYROK NA POLSKĘ

23 sierpnia 1939 r. III Rzesza i Związek Sowiecki podpisały pakt o nieagresji zwany paktem Ribbentrop-Mołotow od nazwisk ministrów spraw zagranicznych. Dołączony do niego tajny protokół oznaczał rozbiór Polski wzdłuż linii rzek Narwi, Wisły i Sanu. 17 września 1939 r. terytorium II Rzeczypospolitej wkroczyła Armia Czerwona. Dla Polaków, walczących od 1 września z niemiecką agresją, był to „cios w plecy”.

OBOZY I WIĘZIENIA NKWD

Do sowieckiej niewoli dostało się ok. 250 tys. żołnierzy, oficerów oraz policjantów, którzy zostali skoncentrowani w obozach przejściowych. W październiku 1939 r. część szeregowych żołnierzy zwolniono. Ponad 8 tys. oficerów Wojska Polskiego umieszczono w tzw. obozach specjalnych NKWD w Kozielsku i Starobielsku, natomiast ponad 6 tys. policjantów, żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza oraz pracowników sądownictwa – w Ostaszkowie. Na wschodnich terenach II Rzeczypospolitej NKWD aresztowało również ok. 18 tys. więźniów, w tym: oficerów, urzędników oraz działaczy politycznych i społecznych. Spośród nich ok. 11 tys. określono jako Polaków.

ZBRODNICZA DECYZJA

Szef NKWD Ławrientij Beria
fot. domena publiczna

Od 1939 r. Beria był Ludowym Komisarzem Spraw Wewnętrznych ZSRR. 19 września tego roku powołał Zarząd do Spraw Jeńców Wojennych i Internowanych przy NKWD oraz nakazał utworzenie sieci obozów. Jako szef NKWD Beria nadzorował sowieckie wywiady kontrwywiad, był odpowiedzialny za pracę Gulagu – sieci sowieckich obozów pracy przymusowej, a także za represje wobec setek tysięcy obywateli polskich, zamieszkujących w latach 1939–1941 tereny Rzeczypospolitej włączone do Związku Sowieckiego.

5 marca 1940 r. przedstawiciele Biura Politycznego WKP(b), czyli Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), podpisali decyzję o rozstrzelaniu ponad 14 700 polskich jeńców z Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa oraz 11 tys. polskich więźniów ze wschodnich terytoriów II Rzeczypospolitej. Odpowiedzialnymi za zbrodnię byli: sekretarz generalny WKP(b) Józef Stalin, szef Ludowego Komisarzatu Spraw Wewnętrznych (NKWD) Ławrientij Beria oraz członkowie Biura Politycznego: Kliment Woroszyłow, Wiczesław Mołotow, Anastas Mikojan, Michail Kalinin i Łazar Kaganowicz.

Decyzja Biura Politycznego WKP(b)
z 5 marca 1940 r.

fot. UNW

Fragment decyzji z 5 marca 1940 r.:

„Polecić NKWD ZSRS 1. sprawy znajdujących się w obozach dla jeńców wojennych 14 700 osób, byłych polskich oficerów (...), 2. jak też sprawy aresztowanych i znajdujących się w więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi 11 tys. osób (...) – rozpatrzyć w trybie specjalnym, z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelanie”.

Ekshumacja ciał polskich
oficerów w Katyńsk 1943 r.
fot. UNW

Opcje strony